

Výroční zpráva Bezpečnostní informační služby za rok 2014

Obsah

1. Náplň a rozsah zpravodajské činnosti.....	2
2. Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky.....	3
2.1. Ochrana významných ekonomických zájmů	3
2.2. Organizovaný zločin	5
2.3. Kontrarozvědná činnost.....	9
2.4. Ochrana ústavnosti a demokratických základů státu	12
2.5. Terorismus	15
2.6. Proliferace zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, konvenčních zbraní a výbušnin.....	17
2.7. Kybernetická bezpečnost.....	18
3. Ochrana utajovaných informací	20
3.1. Administrativní bezpečnost	20
3.2. Bezpečnost informačních a komunikačních systémů	20
3.3. Fyzická bezpečnost	20
3.4. Krizové řízení.....	20
4. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány	21
4.1. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR.....	21
4.2. Spolupráce s Policií ČR	21
4.3. Spolupráce s dalšími státními orgány a institucemi.....	22
5. Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci	23
6. Kontrola.....	24
6.1. Vnější kontrola	25
6.2. Vnitřní kontrola.....	25
7. Dodržování kázně, vyřizování žádostí a stížností.....	27
7.1. Šetření podezření z jednání majících znaky přestupku, z kázeňských přestupků a ostatních podezření z přestupku.....	27
7.2. Šetření ve věcech stížností a oznámení	27
7.3. Činnost policejního orgánu BIS	27
7.4. Spolupráce s ostatními orgány státní správy	27
8. Rozpočet.....	28

1. Náplň a rozsah zpravodajské činnosti

Činnost, postavení a působnost Bezpečnostní informační služby (dále též „BIS“) jako zpravodajské služby demokratického státu jsou upraveny příslušnými zákony, zejména zákonem č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Ve své činnosti se BIS řídí rovněž Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod, mezinárodními smlouvami a dalšími právními předpisy České republiky.

Zpravodajské služby jsou podle § 2 zákona č. 153/1994 Sb. státními orgány pro získávání, shromažďování a vyhodnocování informací (dále jen „zabezpečování informací“) důležitých pro ochranu ústavního zřízení, významných ekonomických zájmů, bezpečnost a obranu České republiky. Bezpečnostní informační služba je podle § 3 zákona č. 153/1994 Sb. zpravodajskou službou, která v rámci své působnosti podle § 5 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. zabezpečuje informace:

- o záměrech a činnostech namířených proti demokratickým základům, svrchovanosti a územní celistvosti České republiky,
 - o zpravodajských službách cizí moci,
 - o činnostech ohrožujících státní a služební tajemství,
 - o činnostech, jejichž důsledky mohou ohrozit bezpečnost nebo významné ekonomické zájmy České republiky,
- týkající se organizovaného zločinu a terorismu.

Podle § 5 odst. 4 zákona č. 153/1994 Sb. plní BIS další úkoly, pokud tak stanoví zvláštní zákon (např. zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, ve znění pozdějších předpisů) nebo mezinárodní smlouva, jíž je Česká republika vázána.

Zákon č. 153/1994 Sb. v ustanovení § 7 dále stanoví, že za činnost BIS odpovídá vláda, která zároveň koordinuje její činnost. Vláda podle ustanovení § 8 odst. 4 tohoto zákona ukládá BIS úkoly v mezích její působnosti. Oprávnění ukládat úkoly BIS v mezích její působnosti náleží i prezidentu republiky s vědomím vlády.

K plnění svých úkolů je BIS oprávněna spolupracovat s ostatními zpravodajskými službami ČR. Zákon č. 153/1994 Sb. tuto spolupráci v § 9 podmiňuje dohodami uzavíranými mezi zpravodajskými službami se souhlasem vlády.

Spolupráci se zpravodajskými službami cizí moci může BIS podle § 10 zákona č. 153/1994 Sb. uskutečňovat pouze se souhlasem vlády.

2. Zpravodajská činnost a zpravodajské poznatky

Souhrn veškeré zpravodajské činnosti Bezpečnostní informační služby v minulém roce je obsažen v utajované Zprávě o činnosti BIS za rok 2014, kterou podle § 8 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. předkládá BIS každoročně vládě a prezidentovi republiky.

O konkrétních zpravodajských zjištěních a výsledcích analýz, z nichž rámcový přehled o činnosti BIS v této veřejné výroční zprávě vychází, informovala BIS v průběhu roku oprávněné adresáty podle § 8 zákona č. 153/1994 Sb.

V průběhu roku 2014 předala BIS prezidentovi a členům vlády více než 600 dokumentů. Dalších více než 300 informací zaslala BIS příslušným státním orgánům, Policii ČR, Úřadu pro zahraniční styky a informace (ÚZSI) a Vojenskému zpravodajství (VZ).

V rámci plnění svých zákonných povinností podle zákona č. 412/2005 Sb. provedla BIS na žádost Národního bezpečnostního úřadu (NBÚ) šetření v rámci bezpečnostního řízení pro vydání osvědčení pro fyzické nebo právnické osoby ve více než 20 tisících případech.

2.1. Ochrana významných ekonomických zájmů

BIS se v roce 2014, podobně jako v předchozích letech, zabývala především zabezpečováním informací k ekonomickým aspektům činnosti státních institucí, podniků a státem ovládaných obchodních společností a k rizikům pro energetickou bezpečnost ČR. Významným fenoménem, který v roce 2014 ovlivnil dění v řadě oblastí sledovaných BIS, byla rozsáhlá výměna nejvyššího vedení ve státem kontrolovaných organizacích. BIS se proto zaměřila na včasné rozpoznání případných nově vzniklých rizik souvisejících se změnou vlivových poměrů. Zároveň však věnovala pozornost i identifikaci všech součástí dříve etablovaných zájmových skupin, které přetrvaly i po výměně vedení a které v minulosti nelegitimním způsobem vstupovaly do rozhodování státních subjektů.

Výměna na nejvyšších úrovních vedení státem řízených institucí v mnoha případech vedla k otevřenějšímu přístupu při řešení problémů vzniklých v minulosti. S tím souvisel i zvýšený a často úspěšný tlak na struktury, které za aktivitami ohrožujícími ekonomické zájmy státu stály. Nezřídka však bylo pro nový management, popř. dozorčí radu, velmi obtížné eliminovat vliv těchto struktur, protože nebylo v jejich možnostech rozpoznat, kam až dlouhodobě budované klientelistické sítě v jimi řízených organizacích sahají a jaké jsou jejich záměry. S tím souvisely problémy nejen při řešení důsledků dřívějších rozhodnutí (např. následků již uzavřených nevýhodných obchodů), ale i při odlišení legitimní, běžné činnosti organizace od snahy dokončit připravené plány sloužící k nelegitimnímu nebo nelegálnímu nakládání s jejím majetkem (vyvádění finančních prostředků atd.). BIS např. zaznamenala případy, kdy nebylo možné dohledat důležité dokumenty (např. smlouvy či jejich dodatky), unikaly citlivé informace, byla mařena snaha o nápravná personální či systémová opatření nebo se bývalé vedení snažilo ovlivnit ve svůj prospěch stávající zaměstnance. Opakovaně byly registrovány pokusy dříve propuštěných nedůvěryhodných pracovníků o návrat pod nové vedení, kdy spoléhali na jeho neinformovanost o skutečných důvodech, které k propuštění vedly.

V některých státem kontrolovaných společnostech a organizacích (např. v dopravě nebo bankovníctví) dosáhly důsledky problematických kroků z minulosti takových rozměrů, že do značné míry paralyzovaly jejich normální chod. Za tím stála především kombinace faktorů, jako byly hrozící

masivní finanční ztráty, personální nestabilita nebo obavy přijímat v nepřehledné situaci jakákoliv důležitější rozhodnutí.

V rámci personálních obměn docházelo také k situacím, kdy se do vedoucích pozic ve státních institucích dostaly osoby s pochybnou minulostí. BIS popsala např. situaci, kdy se skupině spojené s netransparentními veřejnými zakázkami podařilo po několika letech znovu získat vliv v důležitém regulatorním orgánu. V organizaci s podobnou funkcí, avšak v jiném sektoru, zase vedení instalovalo na vysoké manažerské místo nedůvěryhodnou osobu, o jejíchž dřívějších rizikových aktivitách bylo přitom prokazatelně informováno.

V této souvislosti se ukazuje jako problematická skutečnost, že nejvyšší představitelé významných státních organizací v mnoha případech nedisponují osvědčením pro styk s utajovanými informacemi (tzv. prověrkou). Vytváří to totiž omezení pro bezproblémovou komunikaci v případech, kdy je potřeba předat informace důležité pro chod nebo bezpečnost jimi řízených organizací, které jsou však utajované podle zákona o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Nadále se projevovaly problémy se zadáváním veřejných zakázek a důsledky nesystémového přístupu k této oblasti. V této souvislosti se stát jako zadavatel těchto zakázek potýkal s významnými potížemi v ICT oblasti. V několika rezortech se plně manifestovala dřívější selhání při budování ICT systémů. Řada centrálních orgánů státní správy čelila velmi podobnému problému - vysoké závislosti na stávajících dodavatelích způsobené zejména chybnou licenční politikou, neschopností nebo nemožností vypsát tendr na nového dodavatele tak, aby nedošlo k vážnému narušení chodu úřadu, a z toho vyplývajícím vysokým nákladům spojeným se správou ICT.

V oblasti výstavby dopravní infrastruktury bylo zadávání zakázek podobně jako v předchozích letech negativně ovlivňováno silnou tendencí účastníků trhu vytvářet kartelové dohody. V mnohém se nezměnil ani přístup zadavatelů na straně státu. BIS opakovaně, stejně jako v roce 2013, zaznamenala aktivity jejich nejvyšších představitelů, kteří dohodám mezi dodavateli staveb nejen nebránili, ale v některých případech je i podporovali. Ne všichni soutěžitelé však na dohody přistupovali. Cíle, které byly uzavřením dohod sledovány – urychlení výběrových řízení a vyčerpání financí (motiv investora) a navýšení cen (motiv soutěžitelů) – nebyly proto zcela naplněny.

Dohody mezi nejsilnějšími účastníky trhu byly v roce 2014 zaznamenány i v dalších odvětvích. BIS např. popsala případ dohody, která vedla nejen k poškození spotřebitelů v daném segmentu trhu, ale způsobila i miliardové ztráty na straně státu jako regulátora dotčeného sektoru.

Obecně lze konstatovat, že rok 2014 byl charakterizován také tím, že bylo možné registrovat projevy odchodu zahraničních vlastníků a jejich nahrazení silnými domácími podnikatelskými skupinami v několika odvětvích. Mezi tyto projevy patřila právě i silnější tendence k uzavírání vzájemných netržních dohod.

V roce 2014 se BIS kromě informování o konkrétních projevech negativních fenoménů doprovázejících správu státního majetku zaměřila i na shrnutí těchto dlouhodobě (převážně z let 2008 – 2013) shromažďovaných informací a formulaci obecnějších závěrů. Cílem vzniklé analýzy bylo porovnat správu státního majetku uskutečňovanou prostřednictvím státních podniků a akciových společností v aspektech týkajících se ochrany významných ekonomických zájmů státu. Analýza se zabývala zejména ovlivňováním činnosti dozorcích rad, netransparentním zadáváním veřejných zakázek a správou volných finančních prostředků státem ovládaných subjektů.

Mezi správou státního majetku prostřednictvím státních podniků nebo akciových společností nejsou v současné době zcela zásadní rozdíly. Více negativních jevů (s potenciálně vyšší majetkovou újmou způsobenou státem) se však dlouhodobě objevovalo v případě akciových společností. To mj. souviselo s faktem, že tato forma správy státního majetku byla zvolena u společností, které disponují rozsáhlejším majetkem státu a které vypisovaly veřejné zakázky na nákladné projekty. Na druhé straně byla důvodem i skutečnost, že stát je (za předpokladu, že využívá všech svých zákonných možností) do kontroly a procesu rozhodování státních podniků mnohem více zapojen. Ukázalo se, že systém, který v soukromé sféře u akciových společností dostačoval, vykazoval ve státním sektoru zásadní nedostatky. Hlavní příčinou finančních škod, které v minulosti vznikaly státem ovládaným subjektům, byl nekvalitní a nedůsledný výkon vlastnických práv státu.

BIS se v roce 2014 intenzivně zabývala riziky pro energetickou bezpečnost ČR. Podrobně se věnovala především měnícím se podmínkám na trhu se zemním plynem, kde došlo k významným posunům jak ve směrech tranzitu, tak v oblasti obchodu. Zásadním tématem byla závislost na zemním plynu z Ruské federace (dále též „RF“) a zejména pak podrobná analýza způsobů a podmínek, za jakých se do ČR tato surovina dováží. Dominantní vývozce ruského zemního plynu, společnost Gazprom, pokračoval ve snaze v maximální možné míře kontrolovat přepravu, skladování a obchod se zemním plynem ve středoevropském regionu.

Průvodním jevem v oblasti energetiky byla také zavádějící mediální prezentace některých projektů vyvolávající mylný dojem o jejich kvalitě a významu. Mediální pozornost byla obdobně jako v předchozích letech věnována projektům, u nichž existovaly vážné pochybnosti o jejich reálnosti a přínosu pro energetickou bezpečnost ČR. Smyslem zavádějících prohlášení v médiích bylo také zakrýt problémy vyplývající z rozhodnutí učiněných v minulosti.

2.2. Organizovaný zločin

V rámci problematiky organizovaného zločinu se BIS i v roce 2014 zaměřila na zabezpečování informací o dysfunkci centrálních orgánů státní správy, nelegitimních aktivitách regionálních klientelistických skupin a ovlivňování legislativního procesu. Nad rámec této činnosti se BIS intenzivně zabývala dopady aktuálního vývoje na Ukrajině, ať už na aktivity organizovaného zločinu v ČR či z hlediska rizika možného zvýšení migračních toků.

Snahy o dysfunkci centrálních orgánů státní správy

V první čtvrtině roku 2014 se skupina lobbistů pokoušela iniciovat odvolání generálního ředitele státního podniku Řízení letového provozu České republiky (ŘLP) Jana Klase a obměnu vrcholového managementu podniku. Skupina usilovala o obsazení významných pozic předem vytipovanými lidmi a o získání vlivu na hospodaření podniku. Lobbisté přes prostředníky z okolí vysoce postavených ústavních činitelů a z podnikatelského prostředí zařizovali schůzky svého adepta na generálního ředitele se členy vlády. Šlo o pokračování aktivit z roku 2013.

BIS na rozdíl od Policie ČR, která uvedenou vlivovou strukturu vyšetřovala kvůli korupci, identifikovala v případě tohoto nelegitimního lobbingu jako nejzávažnější bezpečnostní rizika manipulaci s veřejnými zakázkami ŘLP a destabilizaci státního podniku. Dobré hospodářské výsledky ŘLP ukázaly kompetentnost vedení podniku, což zřejmě přispělo k tomu, že se zájmy na odvolání generálního ředitele nerealizovaly.

Případ ovlivňování orgánů státní správy prostřednictvím personálních vazeb, které si členové vlivových struktur vytvořili v rámci svého dřívějšího zaměstnaneckého poměru nebo externí spolupráce, zaznamenala BIS na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Tímto způsobem zde docházelo k předávání detailních informací o operačním programu „Vzdělávání pro konkurenceschopnost“ využitelných v dotačním poradenství a potažmo k příznivému hodnocení určitých projektů.

Snahy o ovlivňování představitelů centrálních orgánů státu BIS zaznamenala i v rámci Ministerstva zemědělství (MZe) a jemu podřízených organizací, kdy se některé osoby nebo skupiny osob pokoušely cíleně získávat a zavazovat si zaměstnance působící v těchto institucích. Zaznamenány byly i snahy o obsazení významnějších postů takovými kandidáty, kteří by pro dané osoby nebo skupiny mohli zajišťovat různé výhody, případně pomáhat s vyváděním finančních prostředků.

BIS se i v roce 2014 intenzivně zabývala problematikou přerozdělování dotací z evropských strukturálních fondů, zejména pak přípravou nadcházejícího programového období 2014 až 2020. Na základě analýzy čerpání dotací v končícím programovém období 2007 až 2013 BIS pojmenovala hlavní systémové nedostatky, které mohou představovat ohrožení čerpání i v následujících letech. Tyto nedostatky, vyplývající ze systémových chyb v implementačním procesu, ale také z chybějících legislativních norem, vedly k citelným problémům při čerpání dotací, což se projevovalo korekcemi ze strany odpovědných orgánů na úrovni ČR i EU spolu s pozastavením výplat finančních prostředků EU některým operačním programům.

Konkrétně se jedná o neefektivní kontrolní mechanismy, které v předešlém období selhávaly ve všech fázích procesu přidělování dotací. V případě předběžné kontroly často nebyly respektovány podmínky stanovené Evropskou komisí, které jsou nutné pro přidělení dotace, tzv. ex-ante kondicionality.

Další problematickou oblastí byl neefektivní a často nekvalifikovaný výkon veřejné správy. Jednou z přímých příčin tohoto stavu byla absence účinného zákona upravujícího právní poměry státních zaměstnanců, která se na centrální úrovni projevila ve formě častých změn ve vedení organizačních jednotek řídicích orgánů. Na úrovni regionální pak nekvalifikovanost některých úředníků zapříčinila nepřiměřený outsourcing služeb spojených s čerpáním dotací.

Významnou negativní skutečností byla i nedostatečná transparentnost v podobě neprůhledného ovlivňování procesu výběru a hodnocení projektů. Na krajské úrovni docházelo ke střetu zájmů při provázání osob rozhodujících o evropských financích u konkrétních projektů. To umožňovala nedostatečná legislativní úprava střetu zájmů, nastavení systému přidělování dotací či kumulace funkcí volených zástupců.

Zcela běžné bylo přidělování evropských dotací projektům s minimálním veřejným přínosem, které pouze podporovaly individuální podnikatelské zájmy, např. nejrůznějších soukromých rekreačních objektů. Špatný stav zapříčinila i silná role politického rozhodování při výběru a hodnocení projektů.

Aktivity regionálních klientelistických skupin

V některých krajích BIS zjistila aktivity vlivových skupin, které se pokoušely o realizaci vlastních cílů. V případě jedné skupiny byly zaznamenány pokusy o ovlivnění rozhodování úředníků

na Ministerstvu financí (MF), kteří by této skupině mohli umožnit hladký průběh čerpání dotace z fondů EU.

V Ústeckém kraji proběhly výrazné změny projevů dysfunkce veřejné správy v oblasti nakládání s veřejnými prostředky. Došlo k proměně původní, tzv. regionální mafie Ústeckého kraje, která se zde zformovala po roce 2000 a zahrnovala mj. pravomocně odsouzené osoby v minulosti působící ve veřejné správě či řídicích orgánech Regionálního operačního programu Severozápad (ROP SZ).

Trestní stíhání několika čelných představitelů kraje či ROP SZ po roce 2012 a zásahy Evropské komise v podobě finančních sankcí se staly hlavní příčinou nástupu nových subjektů. Ačkoliv ty jsou určitým způsobem spojeny s představiteli regionální mafie z let minulých, při dosahování svých cílů využívají odlišné, sofistikovanější prostředky. Nastal zjevný ústup od velkých krajských stavebních zakázek a zakázek spolufinancovaných z ROP SZ směrem k tzv. měkkým projektům, zaměřeným na vzdělávání, sociální služby, zdravotnictví, dopravu či dotační poradenství, velmi často financovaným z operačních programů. Jejich aktivity se rovněž zacílily na ovlivňování rozhodovacího procesu samospráv spolu se snahami o získání vlivu v municipálních firmách.

Některé lobbistické skupiny usilovaly o získání vlivu na chod Správy Národního parku (NP) a chráněné krajinné oblasti Šumava, resp. snažily se o ovlivňování budoucí podoby NP. V zájmu vlivových skupin je realizace několika sporných projektů v šumavském regionu, možnost pozemkových spekulací nebo rozšíření těžby dřeva. S tím také souvisí snaha o ovlivnění zákona o NP Šumava. Budoucí zonace parku je sporným bodem mezi ochránci přírody a osobami, pro které je zastavení NP podnikatelským cílem.

V souvislosti s aktivitami regionálních vlivových skupin zaměřených na zneužívání veřejných peněz se BIS věnovala efektivitě kontroly hospodaření územněsprávních celků, které při své činnosti nakládají s významnou částí veřejných prostředků, avšak systémově je míra jejich kontroly oproti centrální úrovni výrazně menší. Dochází k přenášení odpovědnosti na soukromé subjekty outsourcingem veřejných služeb (jde zejména o zprostředkování žádostí o evropské dotace, zadávání veřejných zakázek, využívání poradenských a právních služeb, či vzdělávání úředníků). Dalšími rizikovými oblastmi jsou správa společností s majetkovou účastí obcí a krajů nebo přerozdělování veřejných prostředků. Ve všech těchto oblastech BIS zaznamenala rozsáhlé zneužívání veřejných financí, které vzhledem k legislativnímu nastavení zůstává ve většině případů skryté a nepostižené. Odhalení těchto projevů je pak zpravidla výsledkem činnosti specifických kontrolních mechanismů, které na této úrovni nemají obecnou pravomoc.

Základním prvkem k zefektivnění nakládání s veřejnými prostředky je zavedení kontrolních mechanismů s dopadem na lokální úroveň spolu s posílením transparentnosti. Účinný legislativní mechanismus v tomto ohledu představuje zákon o registru smluv a zákon o rozšíření pravomocí Nejvyššího kontrolního úřadu (NKÚ).

Legislativní změny z hlediska omezování příležitostí organizovaného zločinu

Nezbytnou součástí protikorupčních opatření je přijetí řady zákonů nebo novel zákonů, které povedou k efektivnějšímu nakládání s veřejným majetkem.

K zefektivnění a větší transparentnosti hospodaření s veřejnými prostředky přispěje novela zákona o NKÚ, na základě které by měly být rozšířeny pravomoci NKÚ jakožto nezávislého kontrolního úřadu na kontrolu hospodaření s majetkem územních samosprávných celků, příjmů

a výdajů jejich rozpočtů, veřejných institucí a právnických osob, ve kterých má ČR nebo samospráva majetkovou účast. Doposud mohou být NKÚ kontrolovány jen subjekty na centrální úrovni, avšak věcně stejné subjekty na úrovni krajů nebo obcí nikoli.

V červnu 2014 neprošla novela zákona Senátem. Jeho Ústavně-právní výbor navrhl zamítnout ústavní novelu rozšiřující pravomoci NKÚ a Výbor pro územní rozvoj, veřejnou správu a životní prostředí její projednání přerušil. Argumenty odpůrců novely vycházejí převážně z upřednostňování regionálních zájmů a z obav z kontrol subjektů na krajské nebo obecní úrovni, ve kterých sami často působí.

Schvalovací proces této novely ukazuje mimo jiné na problematičnost tzv. zdvojených funkcí, což je velmi častý jev zejména v případě senátorů. BIS považuje argumenty odpůrců novelizace zákona o NKÚ za účelové.

Irelevantní a účelové je rovněž oddalování přijetí zákona o registru smluv. Ten by měl dopad téměř na všechny subjekty nakládající s veřejnými finančními prostředky, které by měly povinnost zveřejňovat všechny uzavřené smlouvy, případně i objednávky a faktury, v registru smluv. Zákon je založen na principu samoregulace, kdy účinnost smluv bude podmíněná jejich zveřejněním některou ze smluvních stran v registru. Díky zveřejnění informací bude snazší porovnat výši vynaložených nákladů jednotlivými subjekty na obdobné zakázky, a tím se zvýší tlak na jejich hospodárnost.

Klíčovou normou ovlivňující využívání veřejných rozpočtů je zákon o veřejných zakázkách (ZVZ). Legislativní proces, který v souvislosti s tímto zákonem probíhal, byl stejně jako v minulých letech poznamenán silným přímým i nepřímým lobbingem zainteresovaných korporací.

Návrhy prosazované vlivovými skupinami, týkající se značného zvýšení limitů pro nepovinný postup podle nového zákona o veřejných zakázkách (tzv. veřejných zakázek malého rozsahu), pro zjednodušené podlimitní řízení a pro dodatečné stavební práce, služby a dodávky implikovaly negativní dopady na hospodárnost, účelnost a transparentnost zadávání veřejných zakázek. Stejný dopad by mělo navrhované oslabení dohledové role Úřadu pro ochranu hospodářské soutěže (ÚOHS). Hlavním rizikem zmíněných změn je rozvolnění právního prostředí v oblasti veřejného zadávání a zvýšení počtu veřejných zakázek a jim odpovídajícího objemu veřejných prostředků realizovaných mimo zákonný režim.

BIS již v minulosti konstatovala, že úpravy ZVZ nejsou konzistentní mj. proto, že podklady připravované do legislativního procesu Ministerstvem pro místní rozvoj (MMR) jsou příliš poplatné zájmům lobbistických skupin. Vzhledem k významu zákona ovlivňujícího čerpání veřejných prostředků ve výši cca 500 miliard korun ročně budou tlaky na jeho účelové změny pokračovat i v roce 2015.

Důležitou součástí boje proti organizovanému zločinu je i postihování nelegitimních zisků v rámci trestního řízení. Tento způsob odčerpávání majetku však nelze vždy aplikovat na případy moderního organizovaného zločinu, resp. klientelisticko-korupčních sítí zaměřených na zneužívání veřejných prostředků. Ty pracují způsobem, který je sice nelegitimní, ale díky sofistikovaným přístupům (včetně expertního právního poradenství) je zajištěn soulad se zákonem. Zde nastupuje možnost netrestního odčerpávání majetku.

BIS proto věnovala pozornost některým aspektům a praktickému dopadu připravovaných legislativních změn v daňové oblasti. Konkrétně šlo o stanovení oznamovací povinnosti k příjmům osvobozeným od daně a návrh zákona o prokazování původu majetku (do konce r. 2014 proběhlo

pouze meziresortní připomínkové řízení). Přestože hlavním účelem obou institutů je lepší výběr daní, v sekundárním efektu se stávají nástrojem pro postih nelegitimně získaného majetku, a tudíž i systémovým opatřením boje proti organizovanému zločinu a prevence korupce.

Výše uvedené legislativní normy jsou efektivní z pohledu zlepšení správy daní, rychlosti řízení i rychlosti aplikace v právním řádu ČR a do značné míry zastupují dříve diskutovaná majetková přiznání. Z pohledu systémových opatření proti organizovanému zločinu však situaci nelze nadále považovat za ideální, a to zejména kvůli poměrně vysokému limitu pět mil. Kč. Tento limit se vztahuje jak na oznamovací povinnost u majetku osvobozeného od daně, tak na navrženou výši posuzování rozporu mezi příjmy poplatníka a nárůstem jeho jmění.

Možné dopady ukrajinských událostí na migraci a prostředí organizovaného zločinu v ČR

Analýza příčin a možných dopadů potenciální migrační vlny z Ukrajiny, kterou BIS počátkem roku 2014 zpracovala, ukázala, že žádný z migračních modelů připadajících v úvahu nepředstavuje pro ČR bezpečnostní riziko. Následující vývoj tyto závěry potvrdil – došlo sice ke zvýšení migrace občanů Ukrajiny do střední Evropy, ale v ČR v míře, která nevyžaduje žádná krizová opatření. BIS i nadále předpokládá, že probíhající krize na Ukrajině nepovede k podstatnému zvýšení migrace do ČR.

V souvislosti s ukrajinskými událostmi BIS také zpracovala prognózu dopadů situace na Ukrajině na ukrajinský organizovaný zločin a jeho postavení v ČR. Jejím výsledkem je, že stav ukrajinského organizovaného zločinu v ČR se v důsledku ukrajinských událostí nezměnil a situace na Ukrajině má jen nevýznamný dopad na bezpečnostní situaci ČR v oblasti organizovaného zločinu.

Ukrajinské zločinecké skupiny nikdy nepatřily v ČR k nejmocnějším zločineckým strukturám a často se zaměřovaly především na své krajany. Tyto málo sofistikované skupiny nepředstavují pro bezpečnost ČR ze zpravodajského pohledu závažnou hrozbu.

ČR může sloužit nejspíše jako místo pobytu pro osoby zapojené do ukrajinských klientelistických struktur nebo jako prostor pro legalizaci a investování peněz pocházejících z Ukrajiny. Napojení ukrajinských subjektů na české veřejné rozpočty a jejich účast v tuzemských klientelistických skupinách ve větší míře BIS nepředpokládá ani do budoucna.

2.3. Kontrarozvědná činnost

S ohledem na mezinárodní a vnitropolitickou situaci a míru rizik pro zájmy ČR a jejích občanů byly v roce 2014 hlavními cíli zájmu BIS aktivity ruské, čínské a ukrajinské moci na našem území.

Stejně jako v uplynulých letech BIS věnovala pozornost vysokému počtu příslušníků ruských zpravodajských služeb pobývajících či působících na území ČR. S ohledem na vysoké počty ruských zpravodajských důstojníků cestujících do ČR a na českou zodpovědnost za vlastní bezpečnost i za bezpečnost spojenců v rámci schengenského prostoru BIS mimo monitoring usilovala rovněž o redukci počtů ruských zpravodajců, jimž by byla dána možnost vstupu do schengenského prostoru přes ČR.

V oblasti sběru informací se ruská moc a její zpravodajské služby v uplynulém roce soustřeďovaly na českou energetiku a otázky jejího dalšího směřování a na vědecko-technickou oblast. Rusko však ani v uplynulém roce nerezignovalo na vytrvalou snahu o získání kontroly nad

ruskojazyčnou krajskou komunitou pobývajících v ČR, resp. o prosazení prokremelsky orientovaných organizací a osob do pozic zástupců celé ruskojazyčné komunity pro komunikaci s českými státními institucemi a orgány.

V oblasti energetické problematiky zpravodajské informace potvrdily, že Rusko nepovažuje boj o českou jadernou energetiku za ztracený. Zájem ruské moci o českou jadernou energetiku v méně nápadných formách trvá. Oproti předchozímu období se ruské zájmy v ČR rozšířily (Temelín, Dukovany, dodávky jaderného paliva). S tím pak logicky souvisí ruský zájem o novou energetickou koncepci České republiky jako celek a o všechny subjekty, které mají na naplňování energetické koncepce být jen zprostředkovaný vliv. V kontextu dění v Evropě byla česká jaderná energetika v novém ruském pojetí začleněna do širších střeoevropských souvislostí, což je cesta k efektivnějšímu využití investic a úsilí vynakládaných na vytváření, fungování a stabilizaci vlivových struktur ve střeoevropském regionu a jejich budoucí využití.

Aktivity ruských zpravodajských důstojníků a jejich spolupracovníků v ČR jsou v přímém rozporu s „kvalifikovanými a zasvěcenými komentáři“ o tom, že v Česku není nic, o co by mohla ruská špionáž stát. Cílem ruského zájmu se stává česká účast v mezinárodních vědecko-technických projektech a na tyto projekty navázané možnosti přístupu k finančním prostředkům z českých i evropských grantů cestou českých prostředníků spolupracujících s ruskou stranou. Ruská strana tak usiluje nejen o získání konkurenční výhody na úkor ČR a EU, ale také o to, aby ČR a EU ruské aktivity financovaly.

V kontextu ukrajinské krize ruská moc a její sympatizanti předvedli celou škálu bílé, šedé i černé propagandy. Ruská vlivová opatření a propaganda se držely zejména konceptu osvědčeného již ze sovětských časů: utajování či zakrývání vlastních (ruských/sovětských) akcí a zdůrazňování či démonizace reakcí západních zemí¹. Rusko dlouhodobě buduje v Česku vlivové a propagandistické struktury, jejichž cílem je prosazovat a chránit ruské ekonomické a politické zájmy na úkor zájmů Česka a potažmo NATO a EU. Po vypuknutí krize na Ukrajině měla proto ruská moc v ČR na co navázat a neměla potřebu budovat zde vlivové sítě „na zelené louce“. Spektrum nástrojů ruské propagandy v Česku začíná u ideologicky manipulovaných občanů, kteří nevědomě podporují ruské propagandistické úsilí a končí u profesionálů, kteří s Rusy spolupracují vědomě. Jak ukázala kauza památníku internacionalistům na pražských Olšanských hřbitovech (březen 2014), česká veřejnost je citlivá na přímé ruské (či jakékoliv jiné cizí) angažmá na českém území a Rusové si toho jsou vědomi. V kontextu ukrajinské krize proto neměla pro české prostředí zásadní význam propaganda ruskojazyčná či propaganda šířená přímo ruskými entitami (vládními i nevládními). Zásadní vliv na české publikum měly a mají české proruské orientované organizace či jednotlivci a jejich webové projekty, které ruské názory a argumenty českému publiku přetlumočí či podsunou a následně potvrzují kruhem takovým způsobem, že se běžný občan může domnívat, že nepřijímá ruské ideje, nýbrž názory a přesvědčení českých spoluobčanů. České publikum, resp. jeho část, se tak na jedné straně dokáže vzbouřit proti pomníku sovětským okupantům - internacionalistům z roku 1968, avšak na druhé straně bude obhajovat ruské okupanty Krymu a ruské internacionalisty na východní Ukrajině.

Výsledný obraz informací o ruské a proruské propagandě (resp. jejích realizačních strukturách) v ČR a v dalších státech EU nevyovídá jen o tom, že Rusko provádí účinnou propagandu

¹ Příklad historické analogie: Akce: rozmístění sovětských střel SS-20 – Reakce: rozmístění amerických střel Pershing II.

proti EU a NATO, resp. jejich integritě. Rusko podle názoru BIS buduje v Evropě strukturu ideologicky opřenou o expanzionistický Duginovský neo-urasianismus² (který je svým způsobem akceptovatelný pro celé evropské politické spektrum od extrémní levice přes populisty k extrémní pravici), kterou lze považovat za návrat ke konceptu Kominterny (alias Komunistické internacionály alias Třetí internacionály), kterou zřídil a využíval Sovětský svaz.

Kominterna byla založena v Moskvě v roce 1919 a jejím prvotním cílem byla snaha ochránit Sovětský svaz cestou vývozu revoluce do okolních států, tj. oslabení potenciálních nepřátel vnitřními boji a vytvoření nárazníkového pásma spřátelených (či spíše podřízených) států kolem Sovětského svazu. Kominterna se stala nástrojem prosazování sovětské moci a zájmů za hranicemi Ruska cestou řízení zahraničních komunistických stran (v r. 1928 měla 580 tis. členů mimo Sovětský svaz), propagandy³, utajeného financování zahraničních komunistických stran⁴ a zejména sloužila jako významná a úspěšná špiónážní platforma. V rámci Kominterny působili úspěšní agenti sovětské špiónáže (např. pod krytím akademiků či novinářů), kteří vyhledávali a verbovali perspektivní mladé kádry (zejména studenty s potenciálem kariéry ve státních službách a politice) pro práci ve prospěch sovětské špiónáže, přičemž využívali ideologickou naivitu či zapálenost a aktivismus těchto lidí, kteří nebyli žádáni o to, aby prováděli špiónáž proti své vlasti, ale byli žádáni o pomoc v boji proti fašismu (nacismu, imperialismu atp.), což je aktuálním tématem i dnes, jen fašismus, nacismus a imperialismus doplňuje anti-amerikanismus a odpor proti NATO a EU. V podstatě je dnešní mezinárodní, politické a společenské klima velmi blízké klimatu 30. let 20. století, tj. zlaté éře Kominterny⁵.

BIS nepředpokládá, že by nová reinkarnace internacionály (NRI) měla stejně přísný, až vojenský, systém organizace a řízení jako Kominterna, což však neznamená, že by propagandistický a špiónážní potenciál NRI byl menší než v případě Kominterny. Naopak, volnější aktivistický charakter struktury NRI plně vyhovuje mentalitě dnešních západních aktivistů (ať prvoplánově proruských či bojujících proti systému – USA, NATO, EU, globalizace, multikulturalismus, liberalismus, kapitalismus atp.). NRI nemá takový potenciál pro verbování klasické špiónážní agentury (agent – řídicí důstojník –

² Ruské zájmy mají být podle expanzionistů zajištěny pouze expanzí za západní a východní hranice Ruska. Podporují radikální doktrínu zahraniční politiky s cílem zajistit bezpečnost a dominanci Ruské federace. Na Rusko pohlíží jako na kulturně protizápadní stát, který usiluje o neustálou expanzi.

Geopolitickým a strategickým zájmem Ruska nemá být jen znovuzískání blízkého zahraničí a obnovení spojeneckých vztahů se zeměmi východní Evropy a některými zeměmi západní Evropy (Francie, Německo), ale měl by se vytvořit nový světový geopolitický systém na bázi společného postupu s tím, kdo je ochotný se vzpírat hegemonii USA.

³ Radiodepeše vysílačky KI, ilegální KSČ v Protektorátu (8. září 1939): „*Současná válka je imperialistická, nespravedlivá, na níž má stejnou vinu buržoazie všech válčících států. V žádné zemi nesmí dělnická třída, a tím méně komunistická strana tuto válku podporovat. /.../ Je to válka dvou skupin kapitalistických zemí o světovládu. KSČ musí odhalovat její imperialistický charakter a všude vystupovat proti zrádcovské politice sociální demokracie.*“

Gottwaldův radiogram adresovaný pražskému l. ilegálnímu vedení KSČ (14. září 1939): „*Vyzýváme komunisty a dělnickou třídu k rozvinutí národně osvobozené boje československého lidu a k vystoupení proti činnosti národního odboje, který se hlásí k Benešově zahraniční akci, neboť ta je nyní ve službách imperialistů a nepřátel Sovětů.*“

⁴ Např. skryté financování Komunistické strany USA prostřednictvím nastrčených společností organizované Osepem Piatinickým.

⁵ Ekonomická krize; dochází k oslabování středních vrstev společnosti; společnosti se polarizují a radikalizují; roste vliv populisticko-nacionalistických politických stran a hnutí; oslabují se ekonomické vazby mezi státy; světové organizace jsou neakceschopné; světové a regionální velmoci ztrácí ochotu a sílu k akci; zpochybňují a porušují se mezinárodní smlouvy ustavující status quo po skončení konfliktu (1. světová válka, studená válka).

centrála) jako tomu bylo v případě Kominterny, ale má o to větší potenciál pro získávání iniciativních informátorů.

V souvislosti s děním na Ukrajině nezjistila BIS v průběhu roku 2014 aktivity ukrajinských zpravodajských služeb, které by byly namířeny proti České republice a jejím zájmům či by nějakým způsobem poškozovaly její mezinárodní postavení a pověst. Rovněž nebyly zjištěny žádné aktivity ukrajinské moci, které by měly za cíl destabilizovat vnitropolitické, vnitro-společenské či mezi-etnické vztahy v Česku.

V případě čínské moci a jejích zpravodajských služeb se nesl rok 2014 ve znamení důrazu na vlivovou infiltraci do českých politických a státních struktur a sběru politického zpravodajství, a to vše za aktivní pomoci některých českých občanů, včetně politiků a státních úředníků.

2.4. Ochrana ústavnosti a demokratických základů státu

Mezietnické napětí a protiromské pochody

Zvýšené mezietnické napětí v některých regionech nepředstavovalo v roce 2014 tak výrazný rizikový faktor pro demokratické zřízení ČR jako v roce předešlém.

Obecně lze konstatovat, že během roku 2014 k výraznější ventilaci protiromských nálad nedošlo. Protiromské demonstrace sice pokračovaly, ovšem oproti roku 2013 byly jejich frekvence i počet účastníků výrazně nižší. Podpora a účast na akcích ze strany místních obyvatel přetrvávala, ale byla menší než dříve. Hlavními hybateli již nebyli běžní obyvatelé, ale pravicoví extremisté či různí kontroverzní aktivisté, kteří toto téma chtěli využít ke zvýšení své popularity. Demonstrace byly ve většině případů reakcí na konflikt mezi zástupci romského etnika a majoritní společností.

Veřejnost nicméně velmi citlivě vnímá všechny incidenty, při nichž dochází k tenzi mezi majoritou a romskou minoritou, reaguje na ně a je ochotna svou nespokojenost ventilovat. Proto problémy, které vedly k intenzivním protiromským demonstracím v roce 2013, mohou v případě zásadnějšího impulsu relativně klidnou situaci velmi rychle změnit.

Protiromskou rétoriku využila ve své kampani před volbami do Evropského parlamentu a obecních zastupitelstev i politická reprezentace pravicových extremistů. Její zisk několika mandátů v komunálních volbách ale nebyl nijak zásadní a naznačil, že ani v místech s vyšším sociálním napětím nebyla schopna oslovit vyšší počet voličů. Výsledky voleb ukázaly, že protiromská rétorika má pro voliče určitý potenciál, avšak zjevně ne takový, jak si extremisté představují. Většina obyvatel jim patrně neuvěřila, že by byli skutečně schopni konkrétní problémy řešit.

Proti protiromským akcím často protestovali různí občanskí aktivisté. Přestože obecně lze jejich činnost na poli eliminace rasové nerovnosti jednoznačně označit za prospěšnou, některé jejich aktivity či neobjektivní a jednostranná vyjádření občas nabývaly až kontroverzní podoby. V důsledku pak v lokalitách s vyšším mezietnickým napětím někdy namísto zklidnění situace paradoxně přispěli k rozjitření atmosféry a eskalaci rozporů mezi majoritou a romskou minoritou.

Neobjektivnost veřejně dostupných informací se ovšem objevovala i na opačné straně. Na internetu a na sociálních sítích bylo často uměle vyobrazováno romské etnikum jako privilegované,

kterému jsou určeny výhody na úkor majoritní společnost. Takové informace pak mohly mít negativní dopad na českou veřejnost, která tak mohla získat zkreslenou představu o Romech žijících v ČR.

Pravicový extremismus

Z globálního pohledu pravicově extremistická scéna v roce 2014 nepředstavovala výraznější bezpečnostní riziko pro demokratické zřízení České republiky. Stále nebyla schopna najít integrující mobilizační téma, a tak zůstala atomizovaná. Došlo k poklesu jejich veřejných akcí, ke snížení počtu účastníků a podpory ze strany běžné veřejnosti.

Vzhledem k tomu, že protiromská rétorika nepřinesla pravicově extremistickým subjektům v roce 2014 takovou mediální pozornost a podporu veřejnosti jako v předešlých letech, jejich aktivisté se snažili hledat nová témata, kterými by oslovili další sympatizanty.

Krajně pravicové subjekty tak začaly ve větší míře reflektovat antiislámská témata. Uvědomovaly si islamofobní nálady části české veřejnosti a snažily se skrze ně najít cestu k potencionálním podporovatelům. Jejich snaha souvisela jednak s rozmachem militantního islamismu na Blízkém východě, jednak s mediálními kauzami spojenými přímo s ČR (např. nevhodné chování některých muslimských lázeňských hostů či otázka nošení muslimských šátků ve školách). Prozatím se však jejich akce věnující se tomuto tématu nesetkaly s větší podporou veřejnosti.

Pravicovní extremisté do určité míry reflektovali situaci na Ukrajině, a to zejména ze začátku krize. V globálu byly jejich aktivity marginální a nijak zásadně podobu české pravicově extremistické scény neovlivnily. Ohledně podpory stran konfliktu byly uvnitř scény zaznamenány názorové konflikty. Větší část pravicově extremistické scény byla naladěna proukrajinsky, řada aktivistů však výrazně podporovala proruské separatisty.

Zájem českých pravicových extremistů podporujících ukrajinské nacionalisty se odrazil v několika oblastech. Mimo klasické verbální projevy sympatií na internetu bylo zorganizováno několik menších akcí na podporu Pravého sektoru, uspořádáno několik finančních sbírek a jen několik málo jednotlivců vycestovalo na Ukrajinu (po několika dnech se však vrátili zpět do ČR). Navázané kontakty mezi českými a ukrajinskými pravicovými extremisty byly na úrovni jednotlivců a nepředstavovaly pro bezpečnost ČR výraznější bezpečnostní riziko.

Politická reprezentace pravicových extremistů soustředila svoji pozornost na květnové volby do Evropského parlamentu a na říjnové volby do obecních zastupitelstev. Ve volbách však neuspěla, a stála tak na samém okraji politického spektra.

Malá část scény se přetransformovala v subjekty, které se snaží na první pohled nebudit dojem, že jde o subjekty extremistické. Distancují se od národního socialismu, snaží se prezentovat vlastenectvím, protiislámskou rétorikou a aktivitami proti Evropské unii. Vymezení se proti myšlenkám nacionálního socialismu způsobilo, že na jejich vznik reagovala řada českých pravicových extremistů velmi negativně.

Nadále docházelo k pořádání pravicově extremistických akcí s hudební produkcí. Obecně charakter těchto akcí nebýval otevřeně pravicově extremistický. Populární zůstávaly koncerty v zahraničí, zejména na Slovensku, přičemž oproti minulým letům došlo k navýšení počtu českých účastníků. Zaznamenány byly také koncerty českých kapel v zahraničí.

V roce 2014 bylo zorganizováno několik tradičních každoročních setkání, populární byly mezi pravicovými extremisty i různé sportovní akce. Tato „společenská“ setkání probíhala vždy v klidu a sloužila dominantně k utužení přátelských vztahů mezi aktivisty.

Při propagaci a komunikaci v oblasti pravicového extremismu hrál i nadále dominantní roli internet.

V roce 2014 docházelo k poměrně četné spolupráci některých českých a zahraničních pravicových extremistů, zejména z Německa, Slovenska a Polska, částečně i Itálie, Francie a Rakouska. Kooperace probíhala jak v rámci formálně ustanovených subjektů, tak neformálních skupin, jednalo se však dominantně o kontakty na úrovni jednotlivců.

Levicový extremismus

Levicově extremistická scéna jako celek nepředstavovala v roce 2014 reálnou hrozbu a bezprostřední ohrožení demokratických základů České republiky.

Zatímco marxisticko-leninská část se nacházela v útlumu, anarchoautonomní spektrum se částečně zaktivizovalo a došlo k nárůstu radikality některých jeho aktivistů. Dlouhodobé problémy, které byly se scénou po několik let spojeny, však pokračovaly. I přes dílčí aktivizaci se neobjevila výraznější postava, která by scénu sjednotila.

Největší bezpečnostní riziko plynoucí z činnosti levicově extremistické scény představovaly útoky na cíle symbolizující systém a státní represí. Bylo zaznamenáno pět potvrzených a jeden nepotvrzený útok, ke kterým se přihlásila Síť revolučních buněk (SRB).

Terčem sabotáží byly hmotné cíle za účelem způsobení majetkových škod. K útokům proti fyzickým osobám nedošlo. Tři útoky směřovaly proti vozidlům Policie ČR, dva proti kamerovým systémům a nepotvrzeným útokem byla sabotáž výstavby rezidenčního domu v Praze. Hlavním cílem těchto útoků bylo podnítit ostatní levicové extremisty k boji proti demokratickému systému.

SRB se k útokům přihlásila prostřednictvím komuniké zveřejněných na několika levicově extremistických internetových stránkách. V uveřejněných komuniké její aktivisté apelovali na revoluční odstranění kapitalismu, vyjadřovali solidaritu osobám z levicově extremistického prostředí v ČR i v zahraničí či brojili proti sledování ze strany státu a proti kamerovým systémům obecně. Předmětem jejich kritiky však byla i samotná antiautoritářská scéna.

V roce 2014 bylo provedeno také několik útoků, ke kterým se přihlásily ekologické extremistické subjekty a jejichž cílem se staly norčí farmy.

Pokračoval zvýšený zájem levicových extremistů o téma squattingu. Došlo k oživení aktivit ve stávajících squatech, proběhlo několik pokusů o obsazení prázdných budov, které měly ve většině případů spíše demonstrativní charakter, a uskutečnily se nejrůznější happeningy „na počest“ významných squatů (ať už existujících či zaniklých). Na konci roku 2014 radikální příznivci antiautoritářské scény dokonce provedli žhářský útok na vozidlo Policie ČR v Praze v reakci na vyklizení budovy bývalé polikliniky v Jeseniově ulici. Aktivisté usilující o vznik komunitního centra Klinika se od tohoto činu distancovali.

Jelikož v roce 2014 ubylo demonstrací, které pořádali pravicoví extremisté, snížil se i počet protiakcí ze strany krajní levice. Nicméně i přes to zůstal boj proti ideovým oponentům jedním

z hlavních profilačních témat levicově extremistické scény. V rámci protestních shromáždění či blokad se extremisté snažili zmobilizovat veřejnost a získat touto cestou její podporu.

Antiautoritářské subjekty pořádaly v roce 2014 i řadu akcí zaměřených na propagaci vlastního hnutí. Organizátory byli představitelé umírněnější části anarchoautonomního spektra. Spíše než o masové demonstrace se jednalo o různé happeningy s kulturním a vzdělávacím podtextem, koncerty, diskuze, přednášky, filmové projekce, benefiční, vzpomínkové a solidární akce. Řada z nich byla regionálního charakteru a menšího rozsahu. Tyto akce měly význam spíše pro samotné hnutí a proběhly takřka bez zájmu médií a veřejnosti.

Činnost marxisticko-leninských subjektů byla zřetelná takřka pouze ve virtuální rovině ve formě publikování kritických článků na internetových stránkách. Jejich zástupci uspořádali jen velmi málo vlastních akcí a nepodařilo se jim oslovit větší množství nových sympatizantů. Zřetelná byla snaha reflektovat konflikt na Ukrajině a podporovat svými články či účastí na demonstracích výhradně proruské separatisty a Rusko obecně.

2.5. Terorismus

Rok 2014 byl velmi dynamický v nárůstu teroristických hrozeb. Rozvíjela se zejména rizika spojená s nástupem tzv. Islámského státu (dále též IS) a jeho vlivem na bezpečnostní situaci na našem území. V tomto ohledu kromě vlastní zpravodajské činnosti BIS zintenzivnila mezinárodní spolupráci zaměřenou na výměnu a sdílení konkrétních poznatků. Kromě vyhodnocování přímých teroristických rizik BIS věnovala velkou pozornost také radikalizačním faktorům působícím na muslimské komunity doma i v blízkém zahraničí. BIS průběžně vyhodnocovala možné dopady významných událostí z hlediska procesu radikalizace, kterému je v souvislostech současného vývoje nejen na Blízkém východě věnována zvýšená pozornost. V ČR působí jedinci, kteří s různou intenzitou proklamativně podporují vybraná teroristická uskupení. Doposud z jejich prostředí ale nevzešla bezprostřední hrozba teroristického útoku.

Džihádistická organizace budující stát na principu zavražďování a používání primitivního brutálního násilí, tzv. Islámský stát, svými vojenskými akcemi zvýšila nestabilitu na Blízkém východě, a tím také bezpečnostní rizika spojená s terorismem ve vztahu k Západu. Kromě dočasných bojových úspěchů a snahy vybudovat stát na principech doslovné aplikace islámského práva zaměřila své úsilí na efektivní džihádistickou propagandu využívající internet, včetně prostředí sociálních sítí. Díky svým relativním úspěchům a propagandě úspěšně využila selhávání procesu integrace mladších generací muslimů žijících v diaspoře na Západě. To se projevilo v poměrně nebývale vysokých počtech dobrovolníků odcházejících bojovat do svaté války v Sýrii a Iráku, především v řadách Islámského státu nebo Fronty pomoci (Džabha an-Nusra, syrská odnož al-Qá'idy). Největším rizikem z hlediska členských států EU, včetně ČR, se stali navrátilci z výše uvedeného konfliktu. Jedná se o radikály, kteří disponují válečnými zkušenostmi, kontakty v mezinárodních džihádistických sítích a zpravidla motivací provést teroristické útoky na území svých domovských zemí. V roce 2014 BIS prověřovala několik případů cizinců, kteří na území ČR s různou intenzitou působili a u kterých existovalo důvodné podezření, že odjeli do Sýrie, aby se tam zúčastnili bojů. Kromě výskytu a působení těchto osob věnovala BIS svou pozornost také sympatizantům s IS či jinými ideologicky podobnými teroristickými organizacemi. V tomto ohledu byli nejrizikovější skupinou kontroverzní konvertité a někteří rodilí

muslimové převážně mladší generace. V české muslimské komunitě však během roku 2014 převládal názor odsuzující aktivity Islámského státu.

Standardní postupy členských států EU vůči migrantům jsou v případech zadržených džihádistů v mnohém neúčinné a v důsledku toho jsou příčinou bezpečnostní hrozby. Tito jedinci jsou si vědomi konkrétních nedostatků a umí jich velmi dobře využívat. Zneužívají systém ochrany základních práv a svobod v azylovém řízení. Zahraniční džihádisté, které se nepodaří vyhostit, zůstávají v schengenském prostoru v jakémsi právním vakuu, bez jasného statusu a dohledu. Stávají se tak jednou z vážných hrozeb spočívající v šíření a podpoře islamismu a terorismu v Evropě. BIS spolupracovala v roce 2014 na případu džihádisty původem z Blízkého východu, který cestoval s padělanými cestovními dokumenty s cílem zapojit se do bojů v Sýrii. Podle závěrů zjištěných vlastním šetřením i poznatků získaných prostřednictvím meziřesortní a mezinárodní spolupráce BIS hodnotí volný pohyb takových osob v ČR i v schengenském prostoru jako vážné bezpečnostní riziko.

Výrazně aktivnější scéna českých kritiků islámu využila v roce 2014 mediálních zpráv zejména o tzv. Islámském státu a tzv. islámském problému na Západě proti snaze představitelů českých muslimů institucionálně pevněji zakotvit islám v české společnosti. Představitelé českých muslimů museli častěji než dříve čelit také výtkám islamoskeptiků a ideologickým útokům islamofobů na sociálních sítích. Vzhledem k tomu, že míra účelovosti, důrazu na princip kolektivní viny a četnosti vulgarismů ze strany radikálních islamofobů během roku 2014 významně narostly, došlo k ústupu představitelů muslimů do pozadí a omezení jejich mediální komunikace. Hrubým slovním útokům byly často vystaveny i některé osobnosti kritizující islamofoby z řad nemuslimů. Zejména islamofobové a někteří kontroverzní politici se snažili tématu islámu populisticky využít jednak ke svému zviditelnění v médiích, jednak k politickým cílům. Toto vše je významným radikalizačním faktorem, neboť islamofobní ideologie principiálně odmítá a znemožňuje plnou integraci muslimů na základě agresivního prosazování vlastních argumentů. Za pozornost však stojí, že islamisté se s islamofoby shodují v odmítání možnosti a smysluplnosti integrace muslimů do většinové společnosti západního typu.

Celospoolečenskou diskuzi vyvolaly mediální kauzy týkající se nošení muslimských šátků během výuky na státních školách nebo lázeňských pobytů pacientů ze zemí Perského zálivu. Tyto případy však podle zjištění BIS nesouvisely s projevy islamistické radikalizace. Svou roli v problematickém dialogu mezi českou majoritou a muslimskou menšinou sehrál i zásah Policie ČR v pražských mešitách, který měl za cíl zabránit šíření knihy „Základy tauhídu. Islámský koncept Boha“ kontroverzního autora Dr. Bilála Philipse.

Vzhledem k přetrvávajícímu napětí v mezinárodních vztazích mezi Západem a Íránem kvůli íránské podpoře syrského režimu a některým organizacím pokládaným za teroristické získávala BIS v uplynulém roce informace k íránským zpravodajským službám. V kontextu vývoje na Blízkém východě jsou íránské bezpečnostní složky přinejmenším nezanedbatelným aktérem lokálních konfliktů. BIS nezískala poznatky o činnosti íránských zpravodajských služeb v ČR, které by směřovaly k bezprostřednímu riziku teroristického útoku na našem území. V souvislosti s výše uvedeným BIS v roce 2014 nezaznamenala na území ČR aktivity, které by směřovaly k podpoře teroristické činnosti spojence Íránu, libanonského hnutí Hizballáh, jehož ozbrojené křídlo EU hodnotí jako organizaci podporující terorismus. Byť v ČR působí sympatizanti uvedeného hnutí, otevřeně jeho teroristickou činnost nepodporovali.

2.6. Proliferační zbraní hromadného ničení a jejich nosičů, konvenčních zbraní a výbušnin

Závazkem České republiky v Mezinárodních kontrolních režimech (MKR)⁶ je zamezit šíření (proliferační) zbraní hromadného ničení a jejich nosičů (ZHN) a minimalizovat rizika spojená s mezinárodním obchodem s konvenčními zbraněmi, vojenským materiálem, výbušninami a zbožím dvojího použití. Tyto mezinárodně kontrolované položky podléhají v ČR zákonným předpisům⁷, přičemž jaderné, chemické a biologické (bakteriologické a toxické) ZHN jsou z obchodu zcela vyloučeny.

Problematikou snah o obcházení MKR v mezinárodním obchodu s kontrolovanými položkami a poskytováním souvisejících služeb se BIS⁸ zabývá průběžně, a to i ve vztahu k zahraničním podnikům s českou účastí, jejichž produkcí jsou zařízení podléhající uplatňování kontrolních mechanismů ČR.

Proliferačně nejrizikovějšími zeměmi byly v roce 2014 KLR a Írán. Tyto země potřebovaly pro vývoj a výrobu svých ZHN konkrétní strojírenská zařízení, speciální materiály, technologie a know-how, které se snažily opatřit v zahraničí. K poptávce po zneužitelném zboží využívaly internetové adresy, u kterých nebylo jednoznačné, kdo je jejich skutečným provozovatelem. Pro získání zboží s potřebnými technickými parametry připravovaly složité obchodní cesty přes třetí země. Do reexportů zboží zapojovaly krycí firmy nebo subjekty, jimž nebyl skutečný účel obchodu a rozsah zapojení dalších firem známý. Složitým obchodním cestám byly uzpůsobeny i platby za dodávky zboží, jejichž cílem bylo znemožnit identifikaci obchodních tras a zapojených firem.

Mezinárodní společenství proti takovým snahám uplatňuje sankční opatření, která zakazují přímé dodávky kontrolovaných položek a přijímání plateb za takové obchody. Sankce se nadále týkaly KLR a Sýrie, v případě Íránu došlo k částečnému uvolnění, které se však netýkalo kontrolovaných položek a konkrétních íránských subjektů. Od srpna 2014 se sankce EU týkaly i obchodu s položkami pro ruský zbrojní průmysl.

Poptávky po proliferačně zneužitelném zboží se nevyhýbaly ani ČR, která si na mezinárodní úrovni udržuje postavení tradičního výrobce strojírenských zařízení, materiálů a technologií v přijatelných cenových relacích. Překážkou pro přímé nákupy takového zboží v ČR jsou přísná legislativní opatření a kontrola exportu. Přesto se někteří obchodníci domnívali, že zakrývání skutečného účelu obchodu, např. argumentací civilního využití vyváženého zboží, jim usnadní získání vývozních povolení.

K postupu proti obcházení kontrolních režimů patřilo průběžné vyhodnocování i dílčích poznatků o změnách ve společnostech a jejich obchodních partnerech, způsobech příprav a realizaci obchodů a výměna informací, a to i v mezinárodním měřítku.

⁶ Australská skupina (*Australia Group, AG*), Kontrolní režim raketových technologií (*Missile Technology Control Regime, MTCR*) posílený o Haagský kodex (*The Hague Code of Conduct, HCOC*), Skupina jaderných dodavatelů (*Nuclear Suppliers Group, NSG*), Zanggerův výbor (*Zangger Committee, ZC*), Wassenaarské ujednání (*Wassenaar Arrangement on Export Controls for Conventional Arms and Dual-Use Goods and Technologies, WA*) a rezoluce RB OSN č. 1540 (2004).

⁷ Např. zákon č. 38/1994 Sb., o zahraničním obchodu s vojenským materiálem, zákon č. 594/2004 Sb., jímž se provádí režim Evropských společenství pro kontrolu vývozu zboží a technologií dvojího užití nebo zákon č. 61/1988 Sb., o hornické činnosti, výbušninách a o státní báňské správě, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ § 5 odst. 4 zákona č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

O vojenský materiál, zbraně a výbušniny nebo o speciální komponenty využitelné k vývoji a výrobě bezpilotních prostředků pro vojenské účely projeví zájem i země s nestabilním a represivním režimem a země, ve kterých probíhají ozbrojené konflikty. Zbrojní embarga podle rezolucí Rady bezpečnosti OSN, Nařízení Rady (EU) nebo Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) však obchody do takových zemí zásadně limitují, popř. úplně zakazují. Porušení nebo obcházení sankčních opatření by na mezinárodní úrovni poškodilo dobré jméno ČR.

2.7. Kybernetická bezpečnost

V roce 2014, stejně jako v roce předchozím, monitorovala BIS aktivity hackerské skupiny, která provedla několik hackerských útoků na informační systémy společností dodávajících IT služby či softwarová řešení významným ekonomickým subjektům, státním orgánům a institucím. Cílem útoků bylo získat detailní informace o projektech klientů napadených společností a s jejich pomocí identifikovat slabá místa jim dodaných informačních systémů. Předmětem zájmu hackerů byly především zdrojové kódy dodávaných webových aplikací a přihlašovací údaje k servisním účtům.

Skupina se až doposud zaměřovala především na odhalování nedostatků u aplikací, které využívají subjekty působící v soukromém sektoru. Vzorec jednání skupiny byl poměrně prostý: získat informace o zranitelnosti systémů využívaných soukromými společnostmi, kontaktovat soukromou společnost a požadovat finanční odměnu za upozornění na danou zranitelnost. Motivem těchto aktivit bylo získat finanční prostředky od soukromých společností. Bez ohledu na úspěch tohoto záměru však skupina z napadených systémů získávala v nich obsažená data, modifikovala napadené systémy a část získaných informací využívala k dalším útokům.

Na seznamu klientů napadených IT společností jsou však vedle soukromých subjektů i orgány státní správy, státní podniky či zastupitelské úřady. Je tak otázkou, jakým způsobem hackerská skupina chtěla naložit s případnými odhalenými zranitelnostmi v případě státních subjektů. Prozatím nic nenasvědčuje tomu, že by skupina hackerů cíleně pracovala na odhalování slabín informačních systémů používaných ve veřejné správě.

BIS upozornila v minulém roce Českou národní banku (ČNB) na skutečnost, že se ocitla na seznamu cílů k provedení rozsáhlých DDoS útoků proti národním bankám a významným bankovním institucím tzv. západního světa. Plánované útoky mělo provést několik hackerských skupin z celého světa, přičemž vlna útoků měla, dle uveřejněné výzvy, začít 5. listopadu 2014.

Ačkoliv se ČNB ocitla na seznamu cílů k útoku, bylo možné ze samotného seznamu usuzovat, že se nebude jednat o prioritní cíl a že útok na ni nebude příliš pravděpodobný. Přesto BIS informovala o plánovaných útocích ČNB v dostatečném předstihu, aby ta mohla přijmout případná vlastní opatření.

V polovině loňského roku se BIS zabývala nově odhalenou kyberšpionážní kampaní, která sestávala z cílených elektronických útoků využívajících zatím přesně nezjištěnou zranitelnost systémů a která je řízena sítí řídicích a kontrolních serverů po celém světě.

Způsob šíření škodlivého kódu není v nynější době znám. Je možné, že k nákaze dochází prostřednictvím kompromitovaných nebo předpřipravených webových stránek. Jako relativní slabinu škodlivého kódu lze označit jeho komunikaci s řídicími servery, která může, po získání seznamu adres řídicích serverů, vést k vytvoření detekčních pravidel pro identifikaci kompromitovaných zařízení.

Oběti této špionážní kampaně se podle informací BIS nacházejí téměř po celém světě – v Evropě, USA, na Středním východě, v Africe i Asii. Cílem jsou jak vládní instituce, tak řada dalších subjektů z oblastí letectví a kosmonautiky, energetiky, jaderného výzkumu, finančnictví, ozbrojených sil i sdělovacích prostředků.

Dlouhodobost kyberšpionážní kampaně, oblasti jejího zacílení i sofistikovanost a technologická úroveň použitého škodlivého kódu vedou k závěru, že se jedná o kampaň vedenou s nejvyšší pravděpodobností bezpečnostními složkami jiného státu.

V rámci monitoringu zařízení a technologií, které by mohly představovat případná bezpečnostní rizika, zkoumala BIS v minulém roce mj. IP kamery (také síťové kamery, web kamery, webcam). Na základě získaných informací i na základě vlastního šetření BIS potvrdila, že firmware zkoumané IP kamery obsahuje nedokumentovaný administrátorský účet, tedy tzv. backdoor. Kamera se po standardním zapojení snaží komunikovat s nastavenou konkrétní doménou, která je pravděpodobně součástí většího cloudu. Zařízení obsahující výše zmíněný backdoor mohou případní útočníci najít pomocí řetězce zadaného do internetového prohlížeče.

Ačkoliv není riziko vzdáleného přístupu k většímu množství bezpečnostních kamer příliš vysoké, neboť musí být splněno hned několik podmínek k tomu, aby mohla být výše uvedená zranitelnost zneužita, nelze zcela podcenit skutečnost, že data z dosažitelných kamer mohou být systematicky získávána a vytěžována. Jedná se o modelový příklad plošného šíření zranitelných hardwarových zařízení, která mohou být zneužívána k různým účelům, např. i k pronikání do počítačových struktur státu, státních úřadů a významných ekonomických subjektů.

BIS se v roce 2014 i nadále zabývala získáváním informací o zneužívání informačního systému Ministerstva zahraničních věcí (MZV) Visapoint, jenž slouží k zápisu žadatelů o vízum na termín návštěvy na českých zastupitelských úřadech. V předchozích letech se systém potýkal s problémy vzniklými tím, že kybernetičtí útočníci zejména prostřednictvím automatizovaných softwarových nástrojů obsadili všechny volné termíny, a zabránili tak žadatelům o víza registrovat se standardním způsobem. Zablokované termíny pak žadatelům o víza uvolňovali za nemalou úplatu. Zavedení několika funkcionalit do informačního systému Visapoint přineslo dočasné zlepšení situace a běžní žadatelé o vízum tak byli schopni se zapsat na termín návštěvy na zastupitelském úřadě bez nutnosti využití služeb jakýchkoli prostředníků. Někteří zprostředkovatelé však na tuto úpravu systému zareagovali, přizpůsobili se jí a i nadále informační systém Visapoint zneužívají k vlastnímu obohacení.

3. Ochrana utajovaných informací

3.1. Administrativní bezpečnost

V oblasti ochrany utajovaných informací byla vyhotovována odborná vyjádření v rámci Bezpečnostní informační služby.

3.2. Bezpečnost informačních a komunikačních systémů

Všechny informační systémy Bezpečnostní informační služby zpracovávající utajované informace mají platný certifikát Národního bezpečnostního úřadu (NBÚ).

V roce 2014 končil certifikát informačního systému, ve kterém se zpracovávají utajované informace stupně utajení Důvěrné, a certifikát informačního systému, ve kterém se zpracovávají utajované informace stupně utajení Tajné. Oba systémy prošly úspěšnou recertifikací a kontrolou NBÚ a certifikáty byly prodlouženy. V rámci recertifikace proběhla revize a úprava bezpečnostní dokumentace.

3.3. Fyzická bezpečnost

V oblasti fyzické bezpečnosti byla realizována opatření, která byla zaměřena na zkvalitnění systémů režimových opatření, technické ochrany a fyzické ostrahy objektů BIS za účelem zajištění ochrany utajovaných informací v souladu s požadavky zákona č. 412/2005 Sb. a v souladu s vyhláškou č. 454/2011 Sb.

Průběžně probíhala tvorba nových povinných složek objektové dokumentace pro pracoviště a objekty BIS, v důsledku redislokací některých pracovišť byly provedeny novelizace příslušných objektových dokumentací tak, aby odpovídaly aktuálnímu stavu.

3.4. Krizové řízení

V oblasti ochrany utajovaných informací při krizových situacích byly aktualizovány Plány zabezpečení objektů či oblastí, které jsou součástí Bezpečnostních projektů.

4. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR a ostatními státními orgány

4.1. Spolupráce se zpravodajskými službami ČR

Vojenské zpravodajství a Úřad pro zahraniční styky a informace jsou pravidelnými adresáty zpravodajských informací a zjištění. Vzájemná spolupráce s těmito službami se uskutečňuje také v rámci dalších činností operativního, analytického či servisního charakteru.

Intenzivní spolupráce s ÚZSI a VZ probíhala v problematice boje proti proliferaci zbraní hromadného ničení (ZHN) a jejich nosičů a problematice nelegálního obchodu s vojenským materiálem.

V oblasti boje proti terorismu spolupracovala BIS v roce 2014 průběžně s ostatními zpravodajskými službami ČR ve Společné zpravodajské skupině při Úřadu vlády i samostatně.

Dalším příkladem pravidelné spolupráce se zpravodajskými službami ČR je spolupráce v rámci šetření realizovaných na základě žádostí partnerských zahraničních služeb.

4.2. Spolupráce s Policií ČR

Policie ČR je adresátem zpravodajských informací BIS na základě § 8 odst. 3 zákona č. 153/1994 Sb. Spolupráce mezi jednotlivými útvary BIS a Policie ČR pak přirozeně v mnoha případech navazuje na obsah takto poskytnutých informací.

Efektivní bilaterální spolupráce na úrovni konkrétních případů probíhala s jednotlivými složkami Policie ČR, zejména pak se specializovanými útvary – Útvarem pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, Útvarem zvláštních činností, Ochrannou službou, Útvarem rychlého nasazení, Útvarem odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování, jednotlivými inspektoráty cizinecké policie, dopravními inspektoráty a místními odděleními.

S odbory hospodářské kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování v jednotlivých krajích probíhala součinnostní jednání k aktivitám organizovaného zločinu na území ČR. Jednalo se o konkrétních kauzách, především v problematice vlivových skupin, korupce, finančních převodů v rámci organizovaného zločinu a infiltrace organizovaného zločinu do státní správy

S jednotlivými pracovišti Útvaru odhalování korupce a finanční kriminality Služby kriminální policie a vyšetřování byly projednávány poznatky z oblasti dysfunkce státní správy, obecní samosprávy a infiltrace organizovaného zločinu do státní správy a ke konkrétním zájmovým osobám a vlivovým skupinám.

V rámci spolupráce s Policií ČR proběhlo v roce 2014 několik jednání, na kterých došlo k předání dílčích poznatků, které poukazovaly na možné trestněprávní jednání konkrétních osob. Poznatky se týkaly především jevů s negativním dopadem na správu státního majetku.

Dále pokračovala v roce 2014 spolupráce s Policií ČR v problematikách nelegálního obchodu a nakládání s vojenským materiálem, bezpečnostním materiálem, střelnými zbraněmi, municí, výbušninami, nebezpečnými látkami a v boji proti šíření ZHN a jejich nosičů.

BIS byla rovněž v roce 2014 aktivním členem na pravidelných jednáních Národního kontaktního bodu pro terorismus (NKBT), jenž působí v rámci Útvaru pro odhalování organizovaného zločinu Služby kriminální policie a vyšetřování, zejména se zaměřením na rychlejší výměnu relevantních informací v oblasti terorismu. BIS v rámci NKBT rovněž se svými příspěvky aktivně participovala na seminářích konajících se na platformě NKBT, a to jak v rámci pravidelných jednání, tak ad hoc svolaných seminářů.

4.3. Spolupráce s dalšími státními orgány a institucemi

BIS i v roce 2014 úzce spolupracovala s NBÚ v oblasti ochrany utajovaných informací. Jednalo se zejména o šetření na základě žádosti NBÚ v rámci řízení v oblasti personální a průmyslové bezpečnosti a bezpečnostní způsobilosti, což zahrnuje řízení o vydání osvědčení fyzické osoby a podnikatele a o vydání dokladu o bezpečnostní způsobilosti, ale také řízení o zrušení platnosti osvědčení nebo dokladu.

BIS realizovala na základě žádostí NBÚ také šetření v rámci prověřování, zda fyzické osoby a podnikatelé i nadále splňují podmínky stanovené pro držitele osvědčení nebo dokladu. V průběhu celého roku docházelo zejména k jednáním týkajícím se spolupráce na konkrétních případech.

I v roce 2014 pokračovalo prohlubování spolupráce s NBÚ v oblasti kybernetické bezpečnosti, a to zejména s ohledem na potřebu koordinace některých procesů a očekávané výměny informací o bezpečnostních incidentech s Národním centrem kybernetické bezpečnosti (NCKB), jež je součástí NBÚ. Tato spolupráce byla do určité míry ověřena i prostřednictvím kybernetických cvičení – jednoho v národní režii, jednoho v režii NATO. Cvičení byla zaměřena na vzájemnou součinnost složek, institucí a organizací státu s působností v oblasti kybernetické bezpečnosti a šetření příslušných bezpečnostních incidentů.

Rovněž v minulém roce pokračovaly konzultace s vedením České národní banky v otázce kauz souvisejících s bankovníctvím. Dále pak pokračovala spolupráce s Finančním analytickým útvarům MF, Generálním ředitelstvím cel (GŘC) a Generálním finančním ředitelstvím. V oblasti nakládání s majetkem státu a hospodářské soutěže probíhaly i nadále konzultace s ÚOHS.

V průběhu roku 2014 probíhala v oblasti proliferační zbraní hromadného ničení a jejich nosičů spolupráce zejména s orgány celní správy, a to jak na úrovni GŘC, tak na úrovni jednotlivých celních ředitelství. V souvislosti s touto spoluprací byly ze strany BIS předány informace o riziku reexportu vojenského materiálu z ČR do sankcionované země.

Spolupráce v oblasti proliferační zbraní hromadného ničení a jejich nosičů probíhala také s MZV, Licenční správou MPO, Státním úřadem pro jadernou bezpečnost a jeho podřízenými organizacemi.

5. Spolupráce se zpravodajskými službami cizí moci

BIS realizuje spolupráci se zpravodajskými službami cizí moci na základě § 10 zákona č. 153/1994 Sb. Se souhlasem vlády je BIS oprávněna bilaterálně spolupracovat se 104 službami 65 zemí světa. Aktivní kontakty v roce 2014 probíhaly s 66 zahraničními partnerskými službami. Na multilaterální úrovni BIS v roce 2014 aktivně pracovala v rámci uskupení Counter–Terrorist Group (CTG), NATO Civil Intelligence Command (CIC).

V rámci mezinárodní spolupráce přijala BIS více než 7500 zpráv a postoupila téměř 1400 dokumentů. Na strategické a expertní úrovni se zástupci BIS zúčastnili více než pěti set mezinárodních jednání.

Intenzivní výměna informací probíhala v roce 2014 tradičně se službami zemí EU a NATO, přičemž hlavními tématy byl boj proti terorismu, kontrašpionáž a proliferační.

6. Kontrola

Základ právní úpravy kontroly zpravodajských služeb je obsažen v zákoně č. 153/1994 Sb., o zpravodajských službách České republiky. Tento zákon stanoví ve svém § 12, že činnost zpravodajských služeb podléhá kontrole vlády a Parlamentu. Dále citovaný zákon sám obsahuje úpravu vztahu Poslanecké sněmovny k vládě ohledně zpravodajských služeb (§ 14 až 16), zatímco s přímou parlamentní kontrolou zpravodajských služeb odkazuje na zvláštní zákon (§ 12), a upravuje zvláštní kontrolní režim ve vztahu ke kontrolnímu řádu (§ 13a).

Zákon nestanoví konkrétní rozsah ani způsob provádění kontrolní činnosti vládou. Kontrolní činnost vlády vůči Bezpečnostní informační službě se však odvíjí od oprávnění vlády ukládat Bezpečnostní informační službě úkoly v mezích její zákonné působnosti a hodnotit jejich plnění. Kontrolní činnost vlády vůči Bezpečnostní informační službě rovněž úzce souvisí s tím, že vláda odpovídá za činnost Bezpečnostní informační služby, koordinuje ji a jmenuje a odvolává ředitele Bezpečnostní informační služby. Ve smyslu § 8 odst. 1 zákona č. 153/1994 Sb. je Bezpečnostní informační služba povinna podávat prezidentu a vládě jednou za rok a kdykoliv o to požádají zprávy o své činnosti. Kontrolní činnost vlády se zaměřuje na všechny oblasti činnosti Bezpečnostní informační služby.

V § 14 až 16 obsahuje zákon č. 153/1994 Sb. úpravu poskytování informací vládou Poslanecké sněmovně. Podle § 14 je Poslanecká sněmovna o činnosti zpravodajských služeb informována vládou prostřednictvím svého příslušného orgánu pro zpravodajské služby. Platná právní úprava tedy tento institut systematicky odděluje od přímé parlamentní kontroly zpravodajských služeb, s níž odkazuje na zvláštní zákon (§ 12), jde tudíž o způsob parlamentní kontroly vůči vládě. Příslušný orgán podle § 14 citovaného zákona přitom není zřízen zvláštním zákonem; jeho zřízení tak závisí na usnesení Poslanecké sněmovny Parlamentu.

Zvláštním zákonem ve smyslu § 12 zákona č. 153/1994 Sb. je vůči Bezpečnostní informační službě zákon č. 154/1994 Sb., o Bezpečnostní informační službě, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 18 tohoto zákona vykonává kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby Poslanecká sněmovna, která k tomuto účelu zřizuje zvláštní kontrolní orgán (Stálá komise pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby). Konkrétní rozsah oprávnění tohoto kontrolního orgánu je uveden v ustanoveních § 19 a 20 zákona č. 154/1994 Sb., a to například oprávnění členů kontrolního orgánu vstupovat v doprovodu ředitele Bezpečnostní informační služby nebo jím pověřeného příslušníka do objektů Bezpečnostní informační služby či oprávnění kontrolního orgánu požadovat od ředitele Bezpečnostní informační služby potřebné vysvětlení v případě, že má kontrolní orgán za to, že činnost Bezpečnostní informační služby nezákonně omezuje nebo poškozují práva a svobody občanů. Na druhé straně je ředitel Bezpečnostní informační služby povinen předkládat kontrolnímu orgánu zákonem určené informace a písemnosti.

Právní úpravu kontrolní činnosti v oblasti hospodaření s veřejnými prostředky stanoví zákon č. 320/2001 Sb., o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole), v platném znění, a vyhláška č. 416/2004 Sb., kterou se tento zákon provádí. K provádění vnitřní kontroly byl vydán interní předpis ředitele BIS.

6.1. Vnější kontrola

Vnější kontroly v BIS jsou prováděny orgány a institucemi, které mají podle příslušných zákonů právo provádět kontroly jednotlivých dílčích činností. V roce 2014 bylo provedeno celkem pět vnějších kontrol se zaměřením na plnění povinností v nemocenském pojištění, v důchodovém pojištění a při odvodu pojistného na sociální zabezpečení a příspěvku na státní politiku zaměstnanosti, na koncentraci olova na interní střešnici, a na stravovací a ubytovací zařízení a vodní hospodářství. Kontroly nezjistily žádné nedostatky.

V roce 2014 proběhla v registru utajovaných informací BIS rovněž kontrola NBÚ v souladu s § 79 odst. 7 zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti. Při kontrole nebyly zjištěny žádné nedostatky.

6.2. Vnitřní kontrola

V roce 2014 skupina interního auditu provedla celkem čtyři kontroly se zaměřením na ověření správnosti zadávání veřejných zakázek dle zákona č. 137/2006 Sb., o veřejných zakázkách, v platném znění, a dle vnitřních předpisů a se zaměřením na plnění doporučení, která vyplynula z provedených auditních šetření a byla schválena ředitelem BIS.

Ostatní odborné útvary BIS provedly v rámci svých kompetencí celkem 54 kontrol. Kontroly byly zaměřeny na dodržování služebních předpisů s ohledem na hospodárnou a efektivní činnost jednotlivých pracovišť BIS. Předmětem kontrol bylo především:

- plnění rozpočtu, dodržování závazných limitů a vedení příslušných evidencí, dodržování rozpočtové kázně, včetně dodržování zásad pro použití prostředků fondu kulturních a sociálních potřeb,
- materiálové zabezpečení potřeb v organizačních útvarech a vedení evidence materiálů,
- sledování technického stavu vozidel, provádění státních technických kontrol, dodržování kontrolních norem spotřeby pohonných hmot,
- stavební stav objektů a jejich využívání v souladu s jejich určením, provádění předepsaných revizí, dodržování zásad bezpečnosti a hygieny práce, požární ochrany, vodního hospodářství a ekologie, sledování spotřeb energií,
- materiálně technické vybavení objektů prostředky zabezpečovací techniky a účelného používání instalované zabezpečovací techniky.

Orgán nemocenského pojištění podle § 76 zákona č. 187/2006 Sb., o nemocenském pojištění, provedl u příslušníků ve služebním poměru nebo u bývalých příslušníků v ochranné lhůtě celkem sedm kontrol práce neschopných pojištěnců. Ve všech případech byl dodržen režim práce neschopného pojištěnce a všechny kontroly byly bez závad.

Pracovníci archivní služby a kontrolní skupiny provedli celkem 51 archivních prohlídek spojených s kontrolami spisové služby. Kontroly byly zaměřeny především na fyzickou úplnost utajovaných dokumentů, správnost jejich náležitostí a přesnost vedení evidenčních záznamů v administrativních pomůckách.

Průběžně byly prováděny kontroly svazků zpravodajských dokumentů na organizačních útvarech a kontroly svazků ukládaných do spisovny.

Na úseku fyzické bezpečnosti byly při získávání podkladů pro kompletaci bezpečnostní dokumentace prováděny kontroly dodržování podmínek ukládání utajovaných informací a dále byly v objektech BIS prováděny kontroly již instalovaných bezpečnostních prvků, včetně úschovných objektů a jednotlivých komponentů zámkových systémů.

V oblasti ochrany příslušníků při mimořádných událostech byly aktualizovány Havarijní plány objektů BIS.

7. Dodržování kázně, vyřizování žádostí a stížností

7.1. Šetření podezření z jednání majících znaky přestupku, z kázeňských přestupků a ostatních podezření z přestupku

Do této kategorie činnosti odboru inspekce BIS spadá šetření dopravních nehod příslušníků BIS, meritorně prošetřovaných příslušnými orgány Policie ČR. Odbor inspekce BIS tato šetření doplňuje o zjištění podstatná pro rozhodnutí služebních funkcionářů ve věci, která policejní útvary nemohou obstarat.

V roce 2014 ukončil odbor inspekce BIS šetření 131 případů podezření ze spáchání kázeňského přestupku nebo jednání majícího znaky přestupku a šetření mimořádných událostí.

Z celkového počtu 131 případů se 87 případů týkalo dopravy, tj. například dopravních nehod se služebními nebo soukromými vozidly, poškození služebních vozidel a podezření z jiného porušení zákona o provozu na pozemních komunikacích.

7.2. Šetření ve věcech stížností a oznámení

Příslušníci odboru inspekce BIS v roce 2014 prováděli potřebná šetření ve věcech stížností, oznámení a podnětů příslušníků BIS a subjektů mimo BIS. Z celkového počtu 127 podání nebylo ani jedno vyhodnoceno jako stížnost. Oproti roku 2013 počet vyřízených oznámení a podnětů v roce 2014 klesl o 16, 4 %. Obsahově jsou oznámení od občanů obvykle odrazem zveřejnění Výroční zprávy.

7.3. Činnost policejního orgánu BIS

Příslušníci odboru inspekce mají v případech podezření ze spáchání trestného činu příslušníkem BIS postavení policejního orgánu ve smyslu § 12 odst. 2 trestního řádu.

V roce 2014 byl ukončen celý blok trestních řízení, kdy bylo prověřováno podezření z trestné činnosti majetkového charakteru, který byl započat v roce 2011. Dále byl policejní orgán BIS činný v případech podezření z trestného činu porušení povinnosti při správě cizího majetku podle ustanovení § 221 odst. 1 trestního zákoníku, zneužití pravomoci úřední osoby podle ustanovení § 329 odst. 1 písm. a) trestního zákoníku a ohrožení utajované informace podle ustanovení § 317 odst. 1 trestního zákoníku.

7.4. Spolupráce s ostatními orgány státní správy

Odbor inspekce BIS spolupracuje s ostatními orgány státní správy především ve formě dožádání, která zasílají nejčastěji orgány Policie ČR, které jsou činné v trestním nebo přestupkovém řízení. Počet žádostí orgánů státní správy je v podstatě na konstantní úrovni a vychyluje se pouze v minimální míře.

8. Rozpočet

Rozpočet BIS byl v roce 2014 dán zákonem č. 475/2013 Sb. ze dne 19. prosince 2013, o státním rozpočtu České republiky na rok 2014. Tímto zákonem byly kapitole stanoveny příjmy ve výši 136 300 tis. Kč a výdaje ve výši 1 152 678 tis. Kč.

Celkové příjmy byly naplněny částkou 148 123 tis. Kč. Jako každoročně tvořily dominantní část příjmů odvody pojistného na sociální zabezpečení a příspěvek na státní politiku zaměstnanosti za příslušníky. Zbývající malou část příjmů tvořily zejména běžné pravidelné příjmy vyplývající z vlastní činnosti obdobně jako u ostatních organizačních složek státu a kapitol státního rozpočtu. V roce 2014 byly také realizovány příjmy za prodej trvale nepotřebného dlouhodobého majetku.

U výdajů, jejichž rozpočet byl schválen ve výši 1 152 678 tis. Kč, došlo prostřednictvím rozpočtových opatření ke změnám s vlivem na upravený rozpočet. Jednalo se celkem o tři rozpočtová opatření ve schvalovací působnosti vlády, resp. ministra financí.

Rozpočtovým opatřením v říjnu 2014 bylo do rozpočtu BIS převedeno 3 974 tis. Kč z kapitoly Všeobecná pokladní správa a dále bylo dvěma rozpočtovými opatřeními ve výsledku převedeno 4 498 tis. Kč z rozpočtu BIS do kapitoly Ministerstva vnitra za činnosti, které v některých týlových oblastech pro BIS zajišťuje MV a útvary Policie ČR na základě dlouhodobé dohody o spolupráci.

Konečný rozpočet výdajů, který představuje celkové disponibilní zdroje použitelné v roce 2014, včetně zapojených nároků z nespotřebovaných výdajů, činil k poslednímu dni sledovaného období celkem 1 206 843 tis. Kč. Skutečné výdaje pak byly v roce 2014 realizovány ve výši 1 174 066 tis. Kč.

V roce 2014 byly čerpány systémově určené výdaje ve dvou realizovaných programech. Věcnou náplň obou programů tvořily kapitálové výdaje určené na reprodukci dlouhodobého hmotného a nehmotného majetku, včetně jeho technického zhodnocení. Celkové skutečné výdaje za oba programy, včetně zapojení nároků z nespotřebovaných výdajů, činily 121 470 tis. Kč.

Objemově nejpodstatnější část výdajů z věcného a druhového hlediska tvořily výdaje na platy a příslušenství, což odráží ústřední postavení a význam lidských zdrojů pro činnost zpravodajské služby. Do oblasti osobních výdajů lze zařadit i zákonné výsluhové nároky bývalých příslušníků vyplácené po skončení služebního poměru.

V ostatních běžných výdajích tvořily podstatnou část standardní výdaje na nákup služeb, paliv a energií sloužících k zajištění běžného chodu organizace. Výdaje na opravy a udržování směřovaly k zabezpečení provozuschopnosti a odpovídajícího technického stavu majetku a objektů BIS. Dále zde byly zahrnuty také výdaje na speciální techniku specifickou pro činnost zpravodajské služby a zvláštní finanční prostředky pro přímou zpravodajskou činnost.

V kapitálových výdajích směřovaly více než dvě pětiny výdajů do systémů spojení, výpočetní techniky a informačních systémů, což v nejbližších letech přinese BIS i určitý kvalitativní technologický posun v oblasti rádiové komunikace nebo jednotlivých prvků certifikované počítačové sítě.

Velkou pozornost při realizaci výdajových opatření musela BIS, stejně jako v předchozích letech, věnovat plnění požadavků na ochranu utajovaných informací vyplývajících ze zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti, a příslušných prováděcích předpisů, které tyto požadavky upřesňují jak pro oblast fyzické, administrativní

a personální bezpečnosti, tak i bezpečnosti informačních a komunikačních systémů. Naplňování všech těchto požadavků je v praxi spojeno s celou řadou dodatečných výdajů, které ostatní organizační složky státu nemusí řešit vůbec nebo jen v omezené míře.